

Transkription

av dialektskrivorna 719 B (utom de alla första spåren), 720A (första delen), 720 B (utom de första spåren) och större delen av 721 A, inspelade den 14/5 1960

Sagesman: Otto Karlsson, lantbrukare, Berg, Bärfendals socken, född den 27/9 1883 i Svanteborgs gård, Svanteborgs socken. I 30-års-åldern flyttade han till Folkesberg i samma socken, där han stannade i 5 år, varepå han flyttade tillbaka till födelseorten och vistades där i 7 år. Under 9 år var han bosatt i Råhed i Svanteborg. År 1935 flyttade han till sin nuvarande vistelseort i Bärfendal, omedelbart intill Svanteborgsgränsen. Båda föräldrarna var infödda Svanteborgs-bor. Framför mikrofonen föreföll Karlsson att tala ett nägrunde bra mål.

Intervjuare: Erik Larsson

Observera för uttal och uttalsbeteckning:

l = "ljockt" (kakuminalt) l; l_n = "ljockt" n (landsmålsalfabetets n); l_t = "ljockt" t (landsmålsalfabetets t);

w = (ang.) engelskans w; ô = mycket öppet ö-ljud (landsmålsalfabetets s, ø);

dubbelskrivna vokaler i t. ex. glaa, gaaln (galna), ståält), betecknar s. k. cirkumflekterad accent; u-ljudet är i vissa fall, t. ex. slutt, ud, skulle, närmast det norska fjurd; fisch (e), sinna (eenn), rellit (i) kron, jewel (jund)

parentes omkring en bokstav eller bokstavs-
förbindelse, t. ex. all, klövrant, hörtfel,
antyder, ett ljudet (lynden) i påga knappast
eller inte alls hörs; ²⁾ a betecknar ett ljud
mellan a och å.

Beträffande intervjuarens frågor och inpass
(inom parentes) här, när inte avvikelsen är
påfallande, skriftspråkets sedvänjor följs.

? betecknar, att ett ord eller en ord-
kombination ej med säkerhet kännet uppfattas.

Torpene och torparbarn

... (Jaa, de va slitsamt, för så fick di
då, di fick ju sköta torpet också) Jaa, de hatt
di ju härlane på gäl, sen äm de inte rack
te, fort¹⁾ som di hösta på gäl²⁾ (torpet, så fick
di ju halva ä... så fick di ju slå bästi dige
å sånt te raga³⁾ i hob, själve, män de hatt
di ju ingen betalt för, ut'att de fick di ju
jöra på sitt... (Mm, jaa. Jaa, män de blev väl
många som inte klare sig, som... fattva som
behöve hjälp³⁾) Jaa, män konstigt, di klare se
ändä, å fött äpp sine ongar, store barnskara
hatt di å... å de, ongane va välklätte, vet ja,
di fick ju inte gå mä så fine klär som di
har no, ut'att di fick tra böder³⁾ på(?) boxer ä...
ä... så bratäfflar, de va ju... de hatt di ju... de va ju

1) fodret 2) raka = räfsa 3) leppar

d... te... te hörda's (?) (Ja, de va förstas de, ja, joo.
 Joo, de ä ju klart. De minus ju ju, de, ja minus
 inte om ju hade de, när ju gick i skolan, men
 mi... mi syster berättade, att ho gick me
 trätöffler) Ja, de va säkert (ä snön frös
 fast ve töfflerna) Ja då, de fick all) gå.
 (Joo, de...) ? ? Di fick all tjänne

va ? ? Ongane fick ju bäst
 när di va sju ä ätta år ä jada (Ja, de va
 de...) Ja då (Vära hölingar³ då?) Hölingar,
 ja. (De va feli långsamt för dem?) Ja, män
 di va nöjta) ä glaa (Hm) ligewäl, ä di vet..
 di fick... No bli ongane sä bästjämte) sä
 de ä skamm ä d (de ä klart, de gi sä) Jaa,
 jösses, di ska ju gå ä vare fine ä... alltihop,
 tjh, tjh (Ja, joo) Nää, di fick di all) tjänne) pä..
 ä de ble rodie kärar, då, många, ä... bä fun-
 timmer ä kärar (Jaa, visst gjorde de de)

Ja då, ä di... ä sinn, ja ska sie, folket va
 möe) nöjtare för än di ä no (De va di ju)
 mä de lilla di tjäna. (Mm) Ä ble) di då upp-
 muntra, sä ble di no särsjilt glaa då (Mm)
 No ä de sä säm de inte va nöjge) nött) (Jaa)
 Sä ja (?) vet di inte hönt) de kämmen te ä
 bli te slutt (Nää, en kan unnra de) Jaa
 (Ä hölingane, ja, di fick... di fick börja
 tili på mörran?) Jaa, di... di fick gå öpp

1) vaidegs 2) gåta (= valla) 3) hödingar (vallyjon)
 4) majol 5) skuddant

Vallyjon

då ve säctie, ä sinn -- öö -- för då, ä, ve
 kaffsjulie så här, så hatt di no mjölka,
 va jost (?) di fick ju stå äpp när kläcka va
 fämn äm mörrän, ä mjölka äm sam-
 ran(e) ä - di skulle ud mä kräge, se (Var,
 var jätte di kräge?) Ja, de va bärti mar-
 kene ä sinn på klövrane) ä... Män de va
 ju inge stängsel så säm di har no, ut'att de
 va för hölingen te ä väre i full mätjon
 (Jaa), så kan inte jätte) upp agrane, se (Jaa)
 Nää (Hade di inga gäidsgålar i... di bärje
 ä - ?) Jaa, ä så udi(?) bärje ä så, män se de...
 de ble ju mer... så där... de va inte allti di
 fick lackt¹⁾ upp däm, ä kretture va gaalv,
 te ä häppa ä -- så di fick all se ette (Jaa)
 Värsta va äm samran(e) när di tjeste, va givet,
 sn, he he he (Ja, de va...) - ? ? -- I då fick
 di -- män då va de ju så, så di fick stå äpp
 i otta ä jøde däm, ä så va di inne då på
 dän varmeste tie på dän (Mm. Jaa, på de vist.
 Hade di nänting ä fördriva tia mo, hölingene?)
 Inte aant än di jord)se²⁾ visselpiper ä --
 blåste i de ä -- solar, sätt äpp pinnar, så
 di kunne se trö³⁾ kläcka va då(?) di kämmhemm
 äm meddan, ä så där, när de va solsjinn, så
 di fall skuggen på däm pinnan(e) de hade, sätt
 äpp ä -- (Jaa, di va påhittia) Jaa. Ä sinn så
 hade di ä -- ä ja, no på senare ti så hatt di
 1) lagt (a-ets kvalitet som i hat) 2) gjorde sig 3) vad

ju en fämn kroner ä m^(o)ån för di jätte
 (Hm hm. Jaa, jaa, de ä... Mm, ja, hur va de me
 laggälarna där opp igenom Svanteborg, där
 Halmtak hade di ju mycke kalmtag?) Jaa, de hatt di
 ju all (Hure la di där?) De de va b^osttag,
 kalle di fö^ott(?) di la där i... De första,
 så va de ju binnings^otag. (Fasi, va ä de för
 skillnad pi de?) Jo, där ä där sjellnar,
 att de rulla^{di} där här råghalmen. säm di
 ha tröskat, där rulla di runt stäcken så,
 så de va ett välclit... män där ä, ä sinn
 så bann di mä visvije^{di} (Mm), ätter vide (Jaa,
 jo, de...), visvije ju, ä så där ene la^oda^o
 där på där ännra så, ä sinn, så, uppe pi
 ryggåsen där, där la di ~~de~~... ä ä... tätt di,
 så där ble legganer... en riare säm di
 kalla't. De va (Fasi) di här länge slanera,
 ä så va de kört där säm hang över så här, se,
 ä där spiga di fast där, så de... ä så enge
 slaner mer ätter taget på säm de ble på
 senare ti (Fasi, de va senare. Hade di bare ri-
 are över åsen där?) Över åsen ja. Di va
 bunne, så hele taget va välbunnt så här,
 rev^o keng stäck ätter stäck opp te ryggåsen.
 (Fasi: Ä ä stockarna, hur va...?) De va i
 ställt för så säm no har di ju vassttag av
 vären. Män no va de bare runne stäckar,
 se, säm li hele ryggåsen ätter taget upp-
 ätter. Ä de va så pass rum imellem varje
 1) lagda = vau, lager 2) virat

stäck di, si, si di kunne sno runt si
 här mä halmen (Fasi) A si bann di fast
 di om e visevija runt där. (Gick stockar-
 na längs efter?) Di gick längs åter, si
 här längt... längt ä... (Ja), vägrätt di (Ja,
 mm. A si fick de då, de di la, de fick di
 säga på de andaa di?) Fajimänn, se, de
 feck väie noja mä de, se, så de, di inte
 dro den ene lauda för längt upp ättee
 för längt ner hållet, uta'tt de skulle...
 lå precis såm de va stugget, se. Män
 öven(?) di vä (inte dålig gubban fört)
 (Nää), där sum kunne lagge binnings-
 taget rektit (Nä, de var nog så). Män senn så
 tyckte di de ble för möe arbete mä binnings-
 tag, ä så la di sömme här lösstag, di kalla.
 Se, di hatt di ju e e slana, så, e väglängd på
 alle, så fört(?), ä så en riare di, såm di
 kalla't, såm... e bräa såm di spiga fast
 di ifrån ryggsen ä mer, ä så fäste väije...
 så di lå ju stödelit, där också (Mm) A
 så hatt de de goa di, ifall de ble dåligt ä,
 si tog di halmen ä taget ä förä öpp, häh,
 häh, häh, ä sinn så täckte di på hösten
 i järn (Faa) Haha (Di låna't di) Ja, de
 jorde) di. Män där där gamle halmen,
 ... ? ... si galne kvettare va åter där
 (Fasi) Ja, där ät di såm di föck hö,
) fodrade

alldeles precis (Jaa...) Jaa (De va inget som
 di kalla för bunntrö eller nått sånt där? Ja
 där hört...) Nää, de ve ja inte äm (En stock
 där nere ve ä... ve... va är de di kalla
 de, öfse, är de väl di kallar de) Öfse, ja. Ja,
 de kalla di för öfs... ö... ö... öfseban... äller
 va de va för nått... ja, ja kamma inte så
 noga i häg'et, man ja tror de va någe sånt
 där (Mm. Har di haft spon här a fäckt me?)
 Jaa, de hadd di allt på minne huse här Ut'att (?)
 där där såm di la nere ve öfse, de kalla di för
 förhall, där såm lå äppe på - på halmen där,
 såm höll fast öfse. Se, där va ju böva höl i,
 a me störa såm di spiga fast inne i stäkan
 där, se, så där skulle hälle fast, där, a penn
 så spika di där annre, äller la di di annre
 di träis över så här, så hatt di... planer äller
 bräar a spiga där äppet (Mm) Så på de viset
 jock de till i där tie (Jaa! Men där... desse här
 sponna, hur gjorde di där?) De hypola di
 (hemma. För, de hatt di... ä... länge räcker såm
 di säga ud längde på spon såm di velle ha,
 i längden, a så jord di kippa²⁾ där, a sinn
 så hatt di en hövvel di, a på sätt di en träst
 för a tjörte, a så sätt de... satte de en gubbe
 på höveln a en jock bager a stycke, så han inte höppa
 ...[?] jock spon dor³⁾ (Mm. A när di la där på
 taket, di spika där?) Jaa, di fick de vakt
 bräar under där, se, så de va så här långt

Spän-

till-

verkning

och

Spänlek

imä... en fire, fämum tomum imällum var bräa,
 sām lä i... vägrätt, ä sä spiga di dām dä,
 se, de la di ju... Te öfre la di ju allti en... en
 tre sponer på enann¹⁾ te di meräre²⁾, ä sinn,
 så hatt di två ä två sponer dä äppätter (Hm, hm)
 så de va ju noja så di kām rätt ä umlödel³⁾
 ärdäntket ä... (Jaa) Se, jä va all) mä ä spiga
 spontag en gång (Jaa) på sömne här sjgger⁴⁾
 en hade udimä⁵⁾ laggärn (Jaa, Hade di spontak
 på manhus också?) Nää (Va de bara te...?) De
 kunn ju vära på en del ställe, män de... annas
 så hatt di all) tegel på de mässte (Hm) Män
 säsam tönpare stövene, de va ju halva ä sä, ä

Torvtak tön uppe på där (Jaa, va de de?) Jaa, de va
 into på många ställe de va tegel. (Töwe, de va
 bara frö att de into skulle ta el, va?) Jaa, de va
 de. Se, där fick ju vära en fin bache en skar ud
 töwe på, så här tjäck, så de fick vära noja mä
 de, när en skar ut tövene (Jaa. Blev de
 grönt eller do...?) Nää, de ble'nte, de ble'nte
 grönt (Nä, de tönka) Jaa, ^{de tönka} se en la ju grässvälen⁶⁾
 när se, te halmen (Jaa) Jajmänn... - - -

1) hinannan (=varandra) 2) medre 3) om lott

4) till byggnader, lider 5) utmed 6) grässvälen

(Ett stycke in på 720 B)

Ladu-
gärdar

- - - (Men där ä ju di... va kalle di delarna?
 De va mät di kalle skälte, eller...?) Skälter, ja,

Slakt

de... e hatt di allti utedför¹ för² a så hängesjyggel
 kalla di dum sum jock utedöver så (De va panning,
 så va de) De ä hängesjyggel (Faa) A sinn si...
 på e sönn hängesjyggel, där skulle di ha jol-
 grisen upp di, så han skulle - - ? - - -
 di slakta'n, häh, häh, häh (Faså) Ha'nte Larsän
 hört taals um de (Nä, de ha ja inte hört) Ja,
 se, di lär så länge di lever (Di gör de, ja)
 Höhöhö. Foo (Ja, när slakta di grisen. Ja, de
 va äm Luse³ (Faså). Se då fick di äpp i otta,
 se (Ja, ja ha hört talas om de, di skulle slakta'n
 så tili) Fajamänn, kläcka fyra (Varför
 skulle di äpp så tili?) Faa, de sku... di hade
 mögge ä jära, se, inna di no feck surra
 kung grisen mä tamma⁴, ä de skulle ha...
 ä sinn, så va de en fylle⁵ fämm man, ä
 di sku häälln ä... så skulle gräda på'n ä...
 dän tog di ju på, va jewel (?), när di skulle
 slakt'n, män - di hä. tammante), dän snurra
 di kung livet, så, på'n, rennt (Faså) Di skulle
 ha ä hälle di⁶ (Faa) Faa, ä så skulle no di
 ha se en halv älter kansje två, innatn) di
 tog'en ä... när di då hadde) Stocke'n,
 skulle di ju ha se en halv ä... älter en
 sub, de va stickaresuben (Faa, de skulle
 ja höra till) Hehehehe (Ja, gräda, va... huedan
 va den ?) De va e. en vreknot, älter va
 1) utanför 2) för 3) Lucia 4) tamma 5) fyra eller
 6) uti

ja ska... de va en tjäpp så här lång, se, å så va
 där - å å - e en tågbedde¹⁾ di hade knuddet) åd,
 så de va e öggla så här, å dån tulla di king
 näsa på'n då. Å å jock å å si ? så di hadente
 inne i mun på'n så sam di har snara no,
 när di slaktar, när di tar grisene hemma, vell
 säga (Nää) Nää, ut'ett no. De tog di runnt
 hele trygnt på här, se, å de drog di tell så
 vät dit, så -- (Hm) De kalla di för vreknot
 eller gräda, hecket²⁾ sam hållst (Jaa, ja har
 hört bägge di benämningarna) Jaa (Jasi, di tulla
 om grisen?) Jajamänn. Di fick --- ? ---
 Di slakta'nte sömme små griser sam di jä
 no. Jösses, di va store, min far³⁾, så de --
 (Hade di inle lömmar om bene?) Jo, på fram-
 bene hatt di ett tåg så, så di hade å å - en
 tågbedde, så di hade å hälle i där (Hm),
 för bene va ju så stora å tjäcke p-på dum
 di, så va di va allti över år, se, inna
 di slakta däm (Jasi). Jaa, se, de va
 beddar å t... Då va de sam han sa, pojken,
 när di haddes slakta grisen, då kunne di
 få se noe fede beddrar. Hh, hh (Jaa, så
 sen så... ja, di salta ner de mesta då?)
 Jajamänn, allting. Å de va'nte nåck må
 gris sam sku slaktas, se, de va ekviva
 eller e gammel ko eller... (De va väl de
 1) tågbit, nepstump 2) vilkel 3) förstärkt bejakande
 (= minstann, min själ)

Färdtalg

också) Fajamänn...? De va ett falit arbei,
 inna di no feck jorb ren alle tamer i... å
 pläcka då talg å... Talgen skulle ju väre
 te... te på sönn...? (Får... en senare benämning?)

(Jo, men de ska väre de gamle) Ja, sönn då,
 färd)talgen, dan sku väre... sötalgen, dan
 sku väre) te... te lys (Di hade'n väl till
 de, ja) Fajamänn, de skulle stöbas lys
 då före jul å... Di hade å jära då, se

Med-
saltning

(Jaa) Å sinn salta di mer, va joret, å
 jole... ja, de va ju ett falit arbei, inna
 di feck no... å hacka allt dätta, för de feck
 di jära på... förhann. Di hede di hackhoar, å
 så hacker,
 (Såm di sad å hacka sönt häi mä. Se,

di hade inge tjödelkvärnar då (Nää) De
 ble no på senare ti, de kämme jä ju gött
 ihäiv (Jaa) Å va de då nön så svär såm

hade tjöppel se e tjöttkvärn, dan gick ju i
 län ifrå (dajn ene stöva te dan annra å...
 För de va ju int alle såm hade rå te't.

(Nää. Har di nån gång använt hästkött häi
 te mat?) Jaa, de jor'di allt) no på senare
 tie (När börja di me de ungefär?) Ja, de

kan ja inle sia, män de har di hatt, så
 länge jä kan minnas (För förr gick de ju inte
 an) Nää, då hatt di en såm gick iking, å

Häst-
slaktare

dän va... å... kalle di för flöttn (Jaa, de va
 flöttn) Ja, å bägo å. Han å... har slakta
 hästar å... å katter å... honnar å sånt di

(Bäger, va de som yrke, eller va de namn på...?)
 Ja ve'nte, de va väl ett kläggenamn, va jivet,
 de må, sä väl, säm flöttn (Jasa, de va av samma
 Husför - sort?) De va samme kär, säm han sa, sa prästr
 hör - sa... va de en gubbe säm svara prästr i
 historia Svartbörj en gäng på husförhört (han) Då fråwa
 prästr hönnam... mm... en pojke va de... en... näj,
 dätta va gubben jä sku tala äm först ä främst,
 Jo, sä fråwa prästr, hemm² de va säm bedio öva
 i paradiset, sä'n. "De va skamm, du," sa (han. "Sä
 ska du int säga, för de va ormen" - "De ä väl)
samme kär, de, du, sä'n.
 1) kläcknamn (= öknamn) 2) vem

Transkriptioner har, efter samråd med
 intervjuaren, fil. dr. Erik Larsson, utförts av under-
 tecknad

Göteborg den 27/1, 1969
 Rudolf Sjögren

Anm. till antelet

Det har ofta beett svårigheter att avgöra, om sojersmannen
 säga i eller e i sådana ord som fick, gick, sen, riktigt,
 kung, jivet. Härav den inkonsekventa återgivningen. Ofta
 är det väl föga^{my} ett Gnd mellan i och e. - Det Gnd, som
 betecknats med ö, har liksom varit svårt att skilja
 från del ä, del ö, del ä (gött, gätt, udeför, udeför, vreknot, vreknot,
 vreknot). - Även i andra fall måste den reservationen
 göras, att ett Gnd^{kanske} inte återgivits helt korrekt. Det är också
 tydligt, att sojersmannen inte alltid använder samma Gnd i
 samma ord (riksspråkspåverkan)

R. S.